

Ekstern fagfeller rapport: Masterprogram i Psykologi, Det psykologiske fakultet, UiB, 2023.

Professor Leif Edward Ottesen Kennair, Institutt for psykologi, NTNU

Bakgrunn for oppdrag

Studieprogrammet «Master i psykologi» er driftet av «Institutt for samfunnspsykologi» ved Det psykologiske fakultet, og består av både fellesemner og fordypningsemner. Ved studiestart august 2023 startet et revidert studieprogram for «Master i psykologi». Ved opptak velger studenter én av to delvis adskilte studieretninger; «Sosial- og kognitiv psykologi» (SOSKOG) og «Atferd og nevrovitskap» (NEVRO). Før -2023 var det to fordypningsemner på 15 studiepoeng på hver studieretningene. Etter revisjonen er fordypningsemnene på SOSKOG brutt opp i seks emner på 5 studiepoeng hver (det er planer om å tilby flere 5-poengsemner på sikt). Fordypningsemnene på NEVRO er i hovedsak uendret (det er åpnet for å noe enklere innveksle SOSKOG-studenter på ett av NEVRO-fordypningsemnene). Fordypningsemnene på NEVRO er administrert av «Institutt for biologisk og medisinsk psykologi» og disse studentene får sine masteroppgaver veiledet derfra, mens andre fordypningsemner og fellesemner er administrert av «Institutt for samfunnspsykologi».

Problemstilling

Det har blitt vurdert om den gjennomførte revisjonen (første steg) bør utvides, slik at tilsvarende endringer også gjøres for NEVRO-studieretningen. I et andre steg av revisjonen, kunne de to nåværende NEVRO-fordypningsemnene brytes opp i emner på 5 studiepoeng, som vil gjøre det lettere for SOSKOG-studenter å ta noen av disse emnene (gitt at de tilfredsstillere forkunnskapskrav og at deres deltakelse ikke overstiger ressursbegrensninger for emnet). Dette ville åpnet for mer fleksibilitet både internt for NEVRO-retningen, og ville utvidet muligheten for fleksibilitet mellom studieretningene.

I et tredje steg av revisjonen, kunne en gått bort fra modellen med to adskilte studieretninger, og heller ha et program med felles opptak og en felles grad. Da vil alle studentene ta 60 poeng felles emner (perspektiver og forskningsmetode), 60 poeng masteroppgave (eventuelt 30 poeng oppgave og 30 poeng utveksling), og 30 poeng fordypningsemner (som i dag), men i tillegg vil alle studentene kunne velge ulike kombinasjoner av 4 fordypningsemner á 5 studiepoeng etter faglige interesser. Se dette illustrert i figurer under.

Noen fordeler med en slik videre revisjon kan være:

- Et felles opptak til «master i psykologi» kan føre til et tydeligere og mer enhetlig program,
- Gir mer fleksibilitet for studenter å kunne ta emner på kryss av enheter,
- Tillater andre fagkombinasjoner, som «kognitiv nevro + kognitiv eksperimentpsykologi», eller «sosial nevropsykologi»,
- Åpner for utveksling også for NEVRO-studenter,
- Studenter er ikke forpliktet til en bestemt fagspesialisering fra starten av programmet, men kan justere denne basert på sine erfaringer underveis,
- Om alle fordypningsemner er delt opp i mindre emner vil det være enklere for studenter å få gradvis progresjon gjennom programmet (dette kan oppnås mens studieretninger beholdes),
- Mindre fordypningsemner tillater spesialisering rundt et bestemt tema og eierskap blant emneansvarlig og forelesere (dette kan oppnås mens studieretninger beholdes),

- Et større felles studentmiljø som ikke er skilt opp i mindre undergrupper
- Uten studieretninger fordelt på to institutt kan programmet bli enklere å administrere,
- Unngår situasjoner der det ikke foreslås tilstrekkelige masteroppgavetema innen en av studieretningene,
- Ved mindre emner og mer fleksibilitet har fagmiljøene mulighet til å gjøre unntak dersom de ikke har ressurser til å tilby et bestemt fordypningsemne et semester.

Ulemper kan være:

- Mister mulighet til en særpreget studieretning med tilhørighet til et bestemt fagmiljø,
- Studentene vil ikke få vitnemål som beskriver spesifikke studieretninger, og dette kan gjøre vitnemålet mindre attraktivt (spesialiseringen kan fortsatt leses fra hvilke fordypningsemner studentene velger)
- Noen av fordypningsemnene kan ende opp med få studenter om flertallet av studenter velger andre fordypninger,
- Noen av fordypningsemnene kan miste kontinuitet om de må brytes opp i mindre enheter og det er mer valgfrihet,
- Redusert mulighet for mindre og tettere studiemiljø innen en bestemt fordypning,
- Flere mindre emner kan føre til mer administrativt arbeid,
- Programansvarlig må være kjent med ressurser til undervisning og veiledning som er fordelt på to institutter,
- Fordypningsspesifikke-forkunnskapskrav må ligge på emner, heller enn på opptak.

Oppdrag

Vi ber om at programsensor vurderer hvilke fordeler og ulemper det kan ha å gjennomføre andre og tredje steg av programrevisjonen som er skissert over. Vi ber programsensor om å vurdere om argumentasjonstyngden synes å tale for eller imot videreføring av revisjonen (eventuelt å bare gjennomføre deler av den). Siden fakultetet for tiden har en presset økonomisk situasjon, bør det også vurderes om en revisjoner kan antas å påvirke ressursbruken.

Opptak 2023		
	MAPSYK, retning sos.kog.	MAPSYK, retning atf.nevro.
4. sem (vår)	MA-oppgave (60 SP)	MA-oppgave (60 SP)
3. sem (høst)	MA-oppgave (30 SP) + Utveksling / valgmemner	
2. sem (vår)	MAPSYK302: Forskningsmetode (15 SP)	
	Forskningspraksis 2 (5 SP) / Risiko og bærekraft (5 SP) / Kulturelt mangfold (5 SP) /	Bio.psy. (15 SP) (tas delvis delt med profesjonsstudiet)
1. sem (høst)	Forskningspraksis 1 (5 SP) + Kognitivt mangfold (5 SP) + Menneskelige faktorer (5 SP) + / Kognitiv nevrovitenskap (15 SP) (velg 15 sp)	Kognitiv nevrovitenskap (15 sp)
	MAPSYK301: Perspektiver i psykologi (15 SP)	

Mulig opptak 2024		
	MAPSYK, retning sos.kog.	MAPSYK, retning atf.nevro.
4. sem (vår)	MA-oppgave (60 SP)	MA-oppgave (60 SP)
3. sem (høst)	MA-oppgave (30 SP) + Utveksling / valgemner	
2. sem (vår)	MAPSYK302: Forskningsmetode (15 SP)	
	Forskningspraksis 2 (5 SP) / Risiko og bærekraft (5 SP) / Kulturelt mangfold (5 SP) / Intuisjon og rasjonalitet (5 SP) <i>(Velg 3 av 4)</i>	Bio.psy. (15 SP) (tas delvis delt med klinisk psykologi)
	Forskningspraksis 1 (5 SP) / Kognitivt mangfold (5 SP) / Menneskelige faktorer (5 SP) / Kognitiv nevro. teori (5 SP) / Kognitiv nevro. metode (5 SP) <i>(Velg 3 av 5)</i>	Kognitiv nevro. teori (5 SP) Kognitiv nevro. metode (5 SP) Forskningspraksis 1 (5 SP)
1. sem (høst)	MAPSYK301: Perspektiver i psykologi (15 SP)	

Mulig opptak 2025		
	MAPSYK	
4. sem (vår)	MA-oppgave (60 SP)	
3. sem (høst)	MA-oppgave (30 SP) + Utveksling / valgemner	
2. sem (vår)	MAPSYK302: Forskningsmetode (15 SP)	
	Forskningspraksis 2 (5 SP) / Risiko og bærekraft (5 SP) / Kulturelt mangfold (5 SP) / Intuisjon og rasjonalitet (5 SP) / Basal biologisk psykologi (5 SP) / Medisinsk helsepsykologi (5 SP) <i>(Velg 3 av 6)</i>	
	Forskningspraksis 1 (5 SP) / Kognitivt mangfold (5 SP) / Menneskelige faktorer (5 SP) / Kognitiv nevro. teori (5 SP) / Kognitiv nevro. metode (5 SP) <i>(Velg 3 av 5)</i>	
1. sem (høst)		

Revisjon Steg 2 og Steg 3: Fordeler og ulemper

Steg 2 beskrives som en utvikling der man går fra to siloløp til et løp der studenter får mer valgfrihet til å ta kurs fra begge løp. Det åpner for to mindre rene masterløp, og kan øke grad av robusthet og kostnader og ressurser kan kanskje reduseres noe. Samtidig så vil det kreve noe administrasjon for å organisere hvilke valg som kan gjøres og hvem som kan velge hva. Det vil også kreve mer samarbeid, men ikke en fullt ut integrert profil og en mulig utvanning av eierskap.

Steg 3 beskrives som en forlengelse av prosessen fra Steg 1 via Steg 2 til et mer integrert løp, en generell master, med langt større valgmuligheter og uten spesifikk identitet knyttet til de to vertsinstittuttene for dagens to adskilte løp. Det virker som om Steg 2 primært er et steg på veien til Steg 3. Og argumentene under er stort sett mest relevante primært for Steg 3.

For å se det opp mot argumentlisten over så er det følgende som virker å være relevante fordeler:

- Gir mer fleksibilitet for studenter å kunne ta emner på kryss av enheter
  - Dette kan gi mer robuste løp og ressursbesparinger også
  - Er denne valgfriheten ønsket av studentene?
- Tillater andre fagkombinasjoner, som «kognitiv nevro + kognitiv eksperimentpsykologi», eller «sosial nevropsykologi»,
  - Dette er faglig spennende, men utfordrer fagmiljøene, det vil ikke skje av seg selv uten integrasjon og undervisning som også binder sammen fagene.
- Om alle fordypningsemner er delt opp i mindre emner vil det være enklere for studenter å få gradvis progresjon gjennom programmet (dette kan oppnås mens studieretninger beholdes),
  - Jeg er usikker på om dette er en fordel og hvorfor det regnes som en fordel, jeg kjenner ikke bakgrunnen for argumentet godt nok.
- Mindre fordypningsemner tillater spesialisering rundt et bestemt tema og eierskap blant emneansvarlig og forelesere (dette kan oppnås mens studieretninger beholdes),
  - Denne er knyttet spesifikt til Steg 2, og varsler til en viss grad manglende integrasjon innad i retning, og i hvert fall mellom retninger.
- Et større felles studentmiljø som ikke er skilt opp i mindre undergrupper
  - Dette fullbyrdes i Steg 3, men jeg mener dette er et viktig argument.

Følgende fordeler blir kanskje ikke fullt ut realisert med Steg 2:

- Et felles opptak til «master i psykologi» kan føre til et tydeligere og mer enhetlig program:
  - Det vil kanskje fremdeles kreve to opptak på Steg 2
- Åpner for utveksling også for NEVRO-studenter
  - Kanskje jeg misforstår noe, men det er primært relevant for Steg 3?
- Studenter er ikke forpliktet til en bestemt fagspesialisering fra starten av programmet, men kan justere denne basert på sine erfaringer underveis,
  - Dette fullbyrdes kanskje også primært for Steg 3?
- Uten studieretninger fordelt på to institutt kan programmet bli enklere å administrere,
  - Dette må vente til Steg 3

- Unngår situasjoner der det ikke foreslås tilstrekkelige masteroppgavetema innen en av studieretningene,
  - Dette krever også Steg 3.
- Ved mindre emner og mer fleksibilitet har fagmiljøene mulighet til å gjøre unntak dersom de ikke har ressurser til å tilby et bestemt fordypningsemne et semester.
  - Dette kan kanskje realiseres ved Steg 2 også, og handler egentlig om kursportefølje mer enn retninger.

Fordelene blir i stor grad realisert primært ved Steg 3. De er mindre tydelige og betydningsfulle på Steg 2. Det er uklart hvorfor man vil velge å gå via Steg 2.

Følgende virker som relevante ulempe:

- Mister mulighet til en særpreget studieretning med tilhørighet til et bestemt fagmiljø,
  - Dette blir jo primært en realitet ved Steg 3.
  - Det er uklart om dette er noe studentene eller arbeidsgivere ønsker, og uten den typen kunnskap er dette kun et identitetsargument internt—ikke at ikke det i seg selv er viktig, men det er noe man må utvikle internt ikke et argument i seg selv.
- Studentene vil ikke få vitnemål som beskriver spesifikke studieretninger, og dette kan gjøre vitnemålet mindre attraktivt (spesialiseringen kan fortsatt leses fra hvilke fordypningsemner studentene velger)
  - Se over. Uten kunnskap om hva arbeidsgivere ønsker så er dette mest en identitetsutfordring og ledelsesoppgave internt. Profesjonsstudentene får jo mange fag i sin portefølje, og har kanskje noen valgmuligheter, ikke minst på hovedoppgave, men har et generelt vitnemål.
- Noen av fordypningsemnene kan ende opp med få studenter om flertallet av studenter velger andre fordypninger,
  - Dette er alltid en utfordring ved valg, og dersom noen kurs stadig blir valgt bort må man jo både ha regler for å evaluere, endre og utvikle porteføljen, samt regler for å ikke kjøre kurs som blir så små at de ikke kan forsvares kostnadsmessig.
- Noen av fordypningsemnene kan miste kontinuitet om de må brytes opp i mindre enheter og det er mer valgfrihet,
  - Dette er en pedagogisk utfordring og må løses deretter. Dersom noen emner er fordypningsemner kan man for eksempel stille forkunnskapskrav, eller man må signalisere at her vil det bli en utfordring å lese seg opp på et gitt nivå. Men man bør kanskje også se på enkeltkurs som bedre passer i hop i pakker.
- Redusert mulighet for mindre og tettere studiemiljø innen en bestemt fordypning,
  - Mindre studiemiljø er som regel ikke bedre studiemiljø, så dette argumentet er litt overraskende. Jeg har ikke tidligere sett undersøkelser som tyder på at veldig små studiemiljø er bedre enn mellomstore. Men svære studiemiljø kan igjen bli problematiske. Men det er jo ikke relevant i dette tilfellet.
- Flere mindre emner kan føre til mer administrativt arbeid,
  - Det er sant, men det er jo ikke beskrevet at det er flere emner, men at de samme emnene kan velges av flere.
- Programansvarlig må være kjent med ressurser til undervisning og veiledning som er fordelt på to institutter,
  - Ja, og det er en konkret og overordnet ledelsesutfordring. Organisasjonen må klare å få til dette, ellers vil programansvarligoppgaven bli umulig. Man er del av ett fakultet og må forholde seg til at det er en fakultetsmaster, og

tilpasse informasjon, ressursdiskusjoner ol. til dette. Samtidig så vil jo dette kunne vekke gamle organisatoriske spørsmål, om ikke ledelsen aktivt går inn og legger til rette for gode samarbeidsavtaler.

- Fordypningsspesifikke-forkunnskapskrav må ligge på emner, heller enn på opptak.
  - Ja, se over, det er jeg helt enig i og jeg tror at det er helt nødvendig.

De fleste av ulempene blir også primært aktualisert og med Steg 3, men fremfor å se på dette som ulemper, er det kanskje rimeligere å se på det som utfordringer for ledelse, pedagogikk og fakultetsbredt samarbeid. Det burde være innenfor normal drift av en fakultetsmaster i generell psykologi å klare dette. Man gjør det jo med profesjon, på ett eller annet nivå, allerede. Man må samtidig ta identitets- og ressursutfordringene på alvor.

Jeg prøvde i første utkast til denne evalueringen å evaluere de to stegene hver for seg. Det ble mye gjentakelse, og veldig uklart for meg da de fleste av argumentene er primært relevant for Steg 3.

Steg 2 er altså et mellomsteg mellom dagens to adskilte løp til to løp som delvis kan blandes, men som ikke er integrert i en generell master, slik Steg 3 beskrives. Det er et mellomsteg som kanskje vedlikeholder mange av problemene med dagens system, skaper mer uro rundt de viktige utfordringene, og som kan gjøre overgangen til Steg 3 mer konfliktfullt og komplisert enn nødvendig.

Jeg er bekymret for at mens jeg tenker at Steg 2 er riktig retning og utvikling så er dette mellomstadiet en unødvendig og problemskapende mellomlanding. Jeg synes det er viktig å vurdere nøye om Steg 2 i det hele tatt er nødvendig. Man vet kanskje hvor man skal til slutt, og utfordringene med Steg 2 er kanskje såpass store og fordelene såpass begrenset at det ikke lønner seg med det mellomsteget.

Primærutfordringer: Faglig identitet

Jeg gjentar meg selv nå litt fra forrige evaluering. Faglig identitet er viktig for eierskap, profil, studentmiljø og for studentene når de skal ut på arbeidsmarkedet. En generell master trenger ikke være problematisk for de tre siste, fordi de fleste ikke-psykologisk utdannede vil ikke differensiere mellom psykologisk subdisipliner i så stor grad som vi selv gjør internt. Et større studentmiljø er mer robust, og gir som regel et bedre læringsmiljø og fellesskap. Profilerings derimot blir ofte litt vanskeligere internt, fordi man oppover i gradene blir mer og mer knyttet til subdisiplin. Det kan være sunt å ha et bredere fokus, og utvikle en identitet som er faglig mer generell, og se faget og fakultetet i et bredere perspektiv. Men eierskap vil ofte være den store utfordringen. For å ta ansvar og engasjere seg må man oppleve eierskap, og når man gjør det utvikles eierskap. I samspill med seksjon og subdisiplinorientering kan de derfor bli krevende å samkjøre og utvikle felles eierskap. Dette bør jobbes med fra ledelsen, slik at man skaper gode prosesser og felles eierskap blant de forskjellige subdisiplinene som integreres i den generelle masteren.

Økonomiske og ressursmessige vurderinger

De mest detaljerte, spesifiserte og spesialiserte løpene krever tilgjengelige undervisningsressurser til enhver tid i hver del av organisasjonen som har ansvar for et masterløp. Der bemanningen tidvis er for lav og det mangler undervisningsressurser kan det videre kreve innleie. Det er nødvendigvis den dyreste modellen. Desto mer man slår sammen, skaper fleksibilitet, og kan kanalisere studenter dit det er ressurser, jo mindre økonomisk krevende blir modellen.

Det står ingenting i oppdraget om nedskalering av produksjon og kapasitet ved fakultetet. Det er samtidig slik at sektoren står foran en politisk ønsket nedskalering, som vil ramme forskjellige deler ulikt, med helseutdannelser mer skjermet enn rene akademiske løp. Hvorvidt dette har

konsekvenser for de vurderingene man skal ta i denne omgang er derfor uspesifisert i oppdraget, men det er noe man må tenke på. Vil noen av de seksjonene eller instituttene som har ansvar for kursene man planlegger bli mer rammet av nedskjæring enn andre? Jeg antar at det er en problemstilling den øverste ledelsen allerede jobber med, men som før eller siden vil få konsekvenser. Mer generelle løp vil da være både mer robuste og kunne utvikles i en periode der man kan ta gode faglige valg på hvordan man vil ha det og før det er økonomisk påtvinget.

Således vil de to neste stegene om de ledes godt, med utvikling av en felles identitet og eierskap og integrasjon av enhetene som inngår i mastere, sannsynlig, fra et ressursperspektiv, være den nødvendige utviklingen.

Studentenes stemmer og vurdering fra potensielle arbeidsgivere

I forrige eksterne fagfelleevaluering påpekte jeg mangelen på informasjon om hva studentene ønsker og hvordan de konkret evaluerer disse løpene og stegene. Hvor fornøyd er studentene med dagens mastervalg? Med de konkrete kursene? Ønsker de sammenslutning til en generell master? Jeg er imponert over fakultetets interesse for og oppfølging av ekstern evaluering og råd, men mener at en tydelig svakhet i evaluerings- og utviklingsprosessen internt er fravær av informasjon om studentenes stemmer i prosessen. Jeg anbefaler på det sterkeste at man involverer og inkluderer dette perspektivet sterkere i den videre prosessen.

I tillegg er jeg interessert i hvem som ansetter de ferdige kandidatene fra disse studiene. Hvem er dette og har man innhentet noe informasjon fra dem? Noen ganger gjør man interne endringer som på grunn av manglende kunnskap om arbeidsmarkedet ikke er gode. For eksempel, man fjerner grunnleggende pensum om psykiske lidelser fra ikke-kliniske studenter fordi det vurderes som unødvendig, samtidig som de fleste bachelorstudentene ansettes i helse-, oppvekst- og sosialfaglige stillinger der man tenker at psykologisk kunnskap omkring psykiske lidelser er grunnleggende. I forbindelse med den store omleggingen av profesjonsstudiet internt, tok vi med representanter for den største arbeidsgiver av våre nyutdannede, sykehuset. Jeg tror av og til at akademiske studier blir litt for lite orientert mot de ikke-akademiske arbeidsmarkedene. Det er nok fornuftig å innhente noe informasjon om hva kandidatene forventes å kunne av de som ansetter dem. Uten at det trenger å bestemme utformingen av masteren fullt og helt, selvsagt.

Konklusjon

Dette er komplekse spørsmål å vurdere. Fra innsiden av fakultetet kan spørsmålene avgjøre både bemanning og oppgaver på instituttene og det vil kunne avgjøre fremtidige ressurser og stillinger og status. Fra et eksternt perspektiv er det en fare for at man rett og slett ikke gir råd på bakgrunn av nok kunnskap om interne forhold. Spesielt synes jeg studentstemmene mangler her, men også en vurdering opp mot hva potensielle arbeidsgivere ønsker av kompetanse hos disse studentene. Jeg håper disse stemmene tas mer inn i det videre arbeidet.

Om man ser bort fra dette, så virker utviklingen internt på fakultetet å speile noen av prosessene vi har hatt ved NTNU. Der har man gått bort fra mange små eller underbemannede og totalt sett ikke-robuste masterinnretninger, til to større masterløp. Og den ene av disse har etter hvert blitt definert som generell. Dette er både ressursbesparende, gjøre løpene langt mer robuste, inkluderer flere av de ansatte som potensielle veiledere, og gir mer valgmulighet uten å øke kostnader—man benytter tilgjengelige ressurser bedre. Det er selvsagt både historiske, organisatoriske og identitetsmessige forskjeller mellom de to organisasjonene, men jeg tror noen av premissene er like og at det derfor kanskje kan være et riktig løp for UiB også.

Med en fremtidig sannsynlig nedskalering av både antall studenter og undervisningsressurser, så vil større grad av samkjøring og færre spesifikke innretninger sannsynligvis være nødvendig. Derom man klarer å styre i retning av en slik robust portefølje på bakgrunn av gode og frivillige faglige prosesser med god ledelse som sikrer integrasjon, identitet og felles eierskap, desto bedre.

Prosesen med studieplaner og kursendringer og utvikling av valgrutiner og delvis men ikke full integrasjon kommer til å vise seg å være så kostbar at jeg anbefaler at man hopper over Steg 2 og går direkte til Steg 3. Jeg tror Steg 2 kommer til å være vanskeligere å lede, identitet og eierskap kommer til å preges av mindre tydelig integrasjonsprofil, og at mye av prosessen frem mot Steg 3 som mål vil preges av noen konflikt- og slitasjeprosesser i forbindelse med Steg 2.

Ville jeg anbefale å stoppe på Steg 2. Nei. Jeg tror det ville være en suboptimal løsning på lang sikt. Dersom man skulle velge å ikke gå videre til Steg 3 slik det beskrives i dag, ville jeg nok heller videreutviklet hva Steg 3 kunne bli fremfor å ta Steg 2 i påvente av en mulig forbedret Steg 3. Men jeg tenker Steg 3 er en god løsning.

Jeg konkluderer derfor med at prosessen som beskrives er en nødvendig og god utvikling, både faglig og ressursmessig, som vil møte noen av sektorens utfordringer i fremtiden, men det krever en god ledelse av prosessene for å utvikle faglig profil, identitet og integrert eierskap. Samtidig anbefaler jeg å hoppe over Steg 2. Jeg tror det vil gjøre ledelsen av prosessen vanskeligere uten å gi en stegvis produktiv utvikling mot det som omtales som Steg 3.